

Conjunctuurbericht

Centraal bureau voor de statistiek*

januari 1986

Het volume van de industriële produktie lag in november 1985, voor seizoeninvloeden gecorrigeerd, nagenoeg op hetzelfde niveau als in oktober. Vergeleken met november 1984 was er sprake van een lichte toename: 1%. Ten opzichte van november 1984 nam de produktie van de nijverheid (excl. bouwnijverheid) als geheel met 9% toe. Dit werd voornamelijk veroorzaakt door het koude weer in november, waardoor de produktie in de delfstoffenwinning en in de openbare nutsbedrijven fors steeg. De invoer van goederen, gecorrigeerd voor prijsveranderingen, nam in november met 3% toe. De uitvoer daarentegen daalde voor de tweede achtereenvolgende maand. Het volume van de binnenlandse consumptie door gezinnen steeg in november met 3% ten opzichte van dezelfde maand het jaar daarvoor. Ook in oktober was er al sprake van een dergelijke toename.

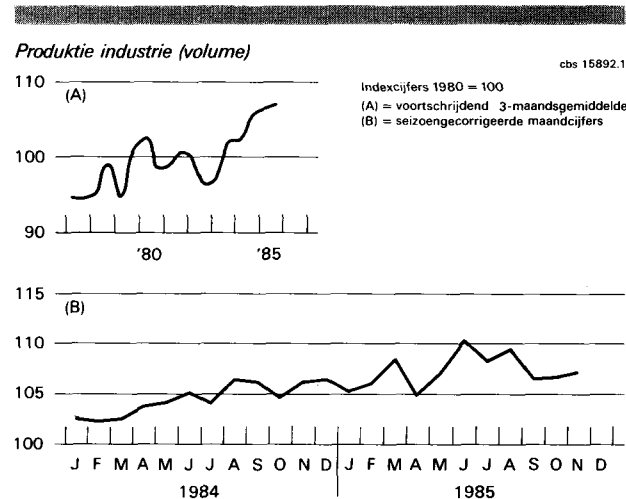
In november verbeterde de ruilvoet opnieuw. De uitvoerprijzen lagen weliswaar 2% onder het niveau van één jaar eerder, maar de importprijzen zijn in deze periode sterker gedaald (-4%). Het gemiddelde prijsindexcijfer van de gezinsconsumptie van 1985 lag 2,3% boven dat van 1984. Van 1983 op 1984 was de toename nog 3,3%.

Het voor seizoeninvloeden gecorrigeerde aantal werklozen daalde opnieuw: tussen eind november en eind december bedroeg de daling 3 600 personen. In 1985 waren er gemiddeld 761 000 werklozen. Dit Conjunctuurbericht is samengesteld op basis van gegevens die medio januari 1986 beschikbaar waren.

Met deze nieuwe jaargang van het Conjunctuurbericht zijn enkele wijzigingen in de opzet ingevoerd. Voortaan zal op de slotpagina speciale aandacht worden besteed aan een bepaald onderwerp; deze maand is dat de werkloosheid. Verder zijn in tabel 1 enkele nieuwe reeksen opgenomen, terwijl tabel 2 in het vervolg uitsluitend recente gegevens met betrekking tot het buitenland bevat.

Het voor seizoeninvloeden gecorrigeerde volume van de industriële produktie lag in november nagenoeg op hetzelfde niveau als in oktober. Gemiddeld over de periode december 1984 – november 1985 was er, in vergelijking met de twaalf maanden daarvoor, sprake van een toename met 3%.

De gemiddelde dagproduktie in de industrie lag in november 1% boven het niveau van dezelfde maand van het jaar daarvoor (zie tabel 1). Van alle onderscheiden bedrijfsklassen daalde alleen de produktie van de elektrotechnische industrie. De grootste stijgingen werden gerealiseerd door de bedrijfsklassen hout- en bouwmaterialenindustrie, aardolie-industrie en chemische industrie.

Het produktieniveau in de nijverheid (excl. bouwnijverheid) steeg sterk: 9% ten opzichte van november 1984. De belangrijkste oorzaak hiervan was het koude weer in november, waardoor de gemiddelde dagproduktie in de bedrijfstakken delfstoffenwinning en openbare nutsbedrijven fors toenam.

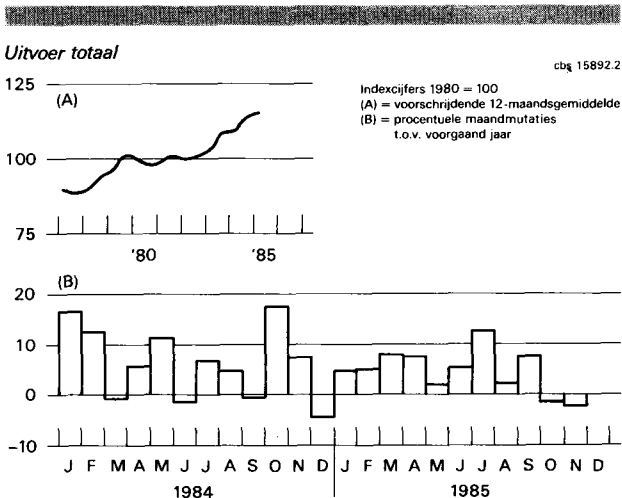
Het volume van de invoer van goederen lag in november op een niveau dat 3% hoger was dan in de overeenkomstige maand van 1984. In oktober was de toename iets groter (4%). Van de onderscheiden invoercategorieën vertoende alleen de import van investeringsgoederen in oktober een daling. Ook in september was al sprake van een daling. In het eerste halfjaar van 1985 werd voor deze goederen nog een gemiddelde groei van 17% gemeten (t.o.v. de overeenkomstige periode van 1984). Bij de overige categorieën nam de invoer in oktober toe. Een grote stijging werd waargenomen bij de algemene goederen (20%); deze kan vrijwel geheel worden toegeschreven aan een invoerstijging bij de brandstoffen.

De voor prijsveranderingen gecorrigeerde uitvoer van goederen daalde in november met 2%. In oktober bedroeg de daling 1%. Bij de interpretatie van deze cijfers moet worden bedacht dat de uitvoer van goederen in oktober en november van het vorig jaar een duidelijke piek vertoonde. De export van fabriekaten, ongeveer 80% van de totale uitvoer, nam in oktober licht af (-1%). Het was de eerste keer dit jaar dat het uitvoervolume van deze categorie onder dat van de overeenkomstige maand van 1984 lag. Met name de export van chemische en metaalprodukten liep terug. Voor

Verbeterde cijfers worden niet als zodanig aangemerkt.

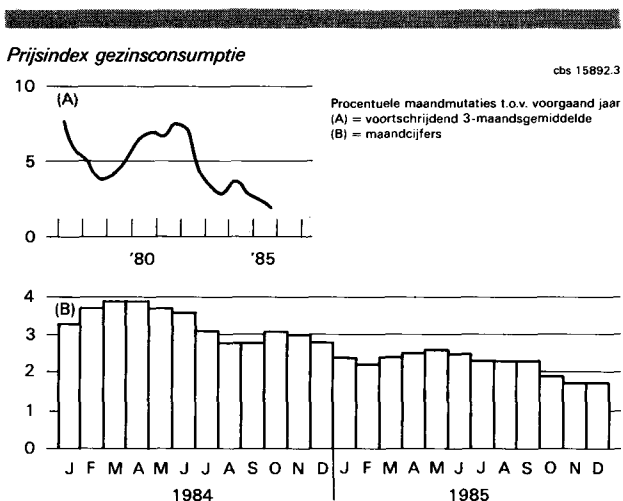
* Samengesteld door de hoofdafdeling Nationale rekeningen van het CBS.

textiel en kleding alsmede aardolieproducten werden daarentegen forse stijgingen geregistreerd. De uitvoer van onbewerkte agrarische producten nam in oktober met 5% af; de export van delfstoffen met 3%. Gemiddeld over de periode december 1984 – november 1985 nam het volume van de uitvoer van goederen, vergeleken met de twaalf daaraan voorafgaande maanden, met 4% toe. De invoer steeg over dezelfde periode iets meer: 5%.

Het volume van de binnenlandse *consumptieve bestedingen* van gezinnen lag in november 3% hoger dan in dezelfde maand van 1984. Dit cijfer is niet gecorrigeerd voor verschillen in koopdagen. In oktober nam de consumptie ook met 3% toe. Hiermee ligt het gemiddelde groeipercentage in de eerste twee maanden van het vierde kwartaal duidelijk hoger dan in de eerste drie kwartalen van 1985. In november kenden de drie onderscheiden categorieën (voeding en genotmiddelen, duurzame consumptiegoederen en overige goederen en diensten) ieder een stijging die nagenoeg gelijk was aan die van de totale binnenlandse consumptie. De toename bij de overige goederen en diensten werd voor een belangrijk deel veroorzaakt door een forse stijging van het gasverbruik voor verwarming.

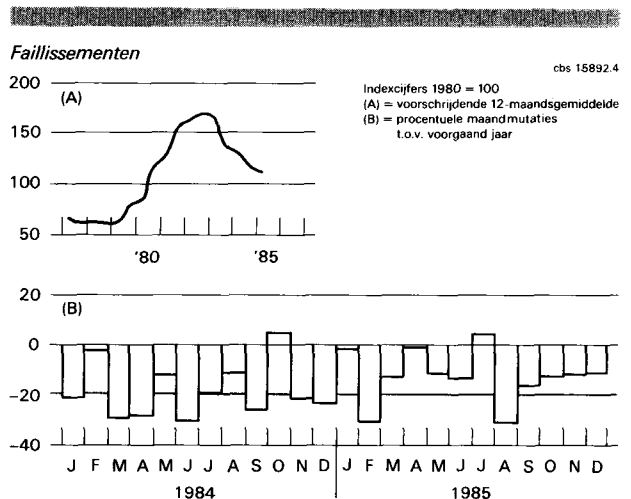
Zowel de *in- als de uitvoerprijzen* lagen in november onder die van dezelfde maand van 1984. De invoerprijzen daalden met 4%; de uitvoerprijzen met 2%. De dalende tendens van de stijgingspercentages begon in maart 1985. De in- en uitvoerprijzen lagen toen respectievelijk 8% en 6% boven die van maart van het jaar daarvoor. In september werd voor het eerst een daling gemeten bij de invoerprijzen, één maand later gebeurde dit ook bij de uitvoerprijzen.

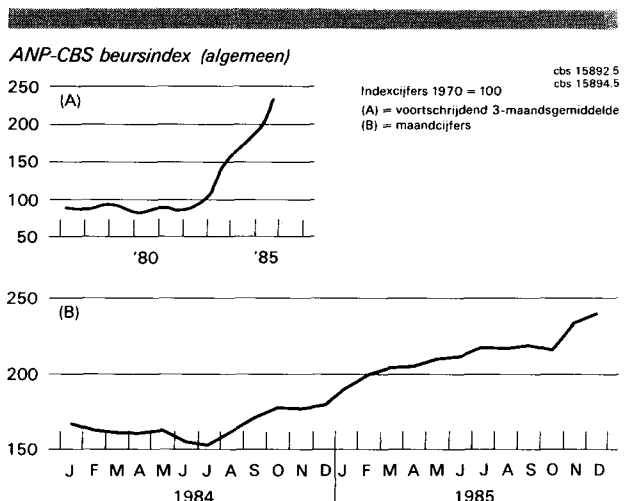
De *koers van de Amerikaanse dollar* heeft hierbij zeker een rol gespeeld. In december zakte de koers verder tot een gemiddelde niveau van f 2,84, hetgeen overeenkomt met een daling van 19% vergeleken met dezelfde maand van 1984. Overigens lag de gemiddelde koers van de dollar in 1985 nog 5% hoger dan in het jaar daarvoor.

Het *prijsindexcijfer van de gezinsconsumptie* van december daalde met 0,2% ten opzichte van dat van november; vergeleken met december 1984 was er sprake van een stijging met 1,7%. Het jaargemiddelde van 1985 lag 2,3% boven dat van 1984. De prijzen van kleding en schoeisel en van huur en bijkomende kosten, verwarming en verlichting namen van 1984 op 1985 het meest toe, respectievelijk met 3,8% en 3,7%. De kleinste stijgingen werden geregistreerd voor meubelen, huishoudelijke apparaten e.d. en voor voedingsmiddelen, dranken en tabak (resp. 0,7% en 0,8%).

In december werden 319 *faillissementen* uitgesproken, ofwel 12% minder dan in dezelfde maand van 1984. Gedurende het hele jaar 1985 lag het aantal faillissementen (5 374) 14% lager dan het jaar daarvoor. Het aantal gefailleerde ondernemingen (4 491) daalde met 13%. De relatief grootste daling heeft plaatsgevonden in de bouwnijverheid, gevolgd door de bedrijfstak handel, horeca en reparatiebedrijven. Overigens dient hierbij te worden opgemerkt dat hieraan ook andere dan conjuncturele oorzaken ten grondslag kunnen liggen.

In december bereikte de *ANP-CBS beursindex (algemeen)* een niveau dat 35% hoger was dan twaalf maanden daarvoor. Gemiddeld over het hele jaar was de toename ruim 29%.

Tabel 1. Kerngegevens recente ontwikkelingen in Nederland

Procentuele mutaties t.o.v. dezelfde periode het jaar daarvoor, tenzij anders aangegeven

	1979/83 gemidd.	1983	1984	1984		1985			1985					
				3 ^e kw.	4 ^e kw.	1 ^e kw.	2 ^e kw.	3 ^e kw.	juni	juli	aug.	sept.	okt.	nov.
1. VOLUME-GEVEENS														
<i>Productie in de nijverheid</i>														
Nijverheid (excl. bouwnijverheid)	-1	2	5	6	2	7	3	1	5	2	1	-1	2	9
Delfstoffenwinning	-6	8	2	1	-6	12	2	-6	0	-8	-4	-5	5	
Industrie	0	0	6	7	4	4	3	2	6	4	3	0	2	1
Voedings- en genotmiddelenindustrie	2	1	3	3	3	3	3	1	2	2	2			
Textiel-, kleding- en lederindustrie	-4	-3	0	0	-3	1	2	1	7	5	2	-2		
Papier- en grafische industrie	-1	-1	4	4	4	6	4	5	7	4	8	2	3	
Aardolie-industrie	-9	8	9	10	4	-6	-13	-3	-17	-1	-4	-4		
Chemische industrie	2	8	8	6	4	4	0	3	2	5	5	-1	3	3
Rubber- en kunststofverw. industrie	5	5	7	8	7	4	10	2	11	3	0	1		
Hout- en bouwmaterialenindustrie	-5	-1	1	0	-2	-7	4	6	8	9	4	5		
Basismetalenindustrie	-1	1	15	12	5	4	-11	-4	-4	-6	1	-6	-8	2
Elektrotechnische industrie	2	2	8	11	5	7	13	7	23	10	10	3	-1	-5
Rest metaal- en overige industrie	-1	-5	6	11	6	6	2		4					
Openbare nutsbedrijven	2	4	5	11	2	9	0	-4	3	1	-6	-6	-2	
Bouwnijverheid: begonnen woningen	3	2	-5	-17	-12	-28	-9	7						
<i>Buitenlandse handel (goederen)</i>														
Invoer, totaal	-1	4	7	7	6	8	4	8	5	11	2	10	4	3
Grondstoffen en halffabrikaten	-2	4	11	11	9	6	-1	6	-1	9	-1	11	3	
Consumptiegoederen	-1	1	2	-1	8	5	1	3	-2	4	-2	7	4	
Investeringsgoederen	-3	8	14	19	7	14	20	5	28	14	4	-1	-3	
Algemene goederen	3	5	-15	-13	-13	18	23	28	36	29	29	25	20	
Uitvoer, totaal	2	6	6	4	7	6	5	7	5	12	2	8	-1	-2
Onbewerkte agrarische producten	5	2	5	7	15	12	16	5	11	23	-6	2	-5	
Delfstoffen	-8	4	-2	-7	-13	9	1	-10	-12	-19	-13	-2	-3	
Fabrikaten	2	7	7	4	8	5	5	9	6	14	4	9	-1	
Voedings- en genotmiddelen	5	6	6	6	10	8	2	4	3	11	2	1	0	
Textiel en kleding	-2	0	11	6	15	10	5	12	5	15	23	2	9	
Aardolieproducten	-1	8	1	0	0	-3	3	8	-3	15	-8	19	7	
Chemische producten	3	12	9	3	6	5	2	9	9	8	9	10	-5	
Metaalproducten	3	3	10	7	11	7	9	11	13	19	6	8	-4	
Overige fabrikaten	1	5	8	7	10	8	4	13	7	17	9	12	-1	
<i>Consumptieve bestedingen van gezinnen</i>														
Binnenlandse consumptie, totaal	-1	0	-1	-1	-1	0	1	1	-2	2	3	-2	3	3
Voedings- en genotmiddelen	0	0	-4	-5	-3	-1	0	0	-6	0	3	-4	4	3
Duurzame consumptiegoederen	-4	0	-2	-3	-1	-1	2	3	-2	5	9	-4	5	4
Textiel, kleding, schoeisel e.d.														
Huish. artikelen en woninginrichting														
Transportmiddelen														
Rest duurzame consumptiegoederen														
Overige goederen en diensten	0	0	1	1	0	1	0	0	-1	1	1	0	1	3
Huur, verwarming, verlichting en water														
Rest overige goederen en diensten														
<i>Investerings in vaste activa</i>														
Bruto investeringen, totaal	-4	0	4	1	7	-4	2							
Bedrijven	-5	1	4	-1	8	-2	2							
Nijverheid	-6	-6	15	15	18	14	15							
Exploitatie van woningen	-3	1	2	5	3	-19	-2							
Overige bedrijven	-4	7	-2	-16	4	3	0							
Overheid	-2	-2	6	11	4	-16	0							
2. PRIJZEN														
Producentenprijzen landbouw, tot. afzet	1	1	3	0	-5	-1	2		6	0	1			
Producentenprijzen industrie, tot. afzet		0,4	5,6	4,6	4,2	3,9	2,5	0,0	1,7	1,0	0,1	-0,9	-1,8	
Ruilvoet, unit value (goederen)	0	-1	2	2	2	-2	-1	2	0	1	3	2	2	2
Invoerprijzen, unit value	8	1	6	5	4	6	5	0	4	2	0	-1	-3	-4
Uitvoerprijzen, unit value	8	-1	8	7	6	4	4	2	4	3	3	1	-1	-2
Prijzen gezinsconsumptie (werknemers)	5,6	2,8	3,3	2,9	3,0	2,3	2,5	2,3	2,5	2,3	2,3	2,3	1,9	1,7
Regelingslonen particulier bedrijf		2,8	0,3	0,3	0,3	0,7	0,8	1,2	0,9	1,1	1,1	1,2	1,3	1,3
Regelingslonen overheid		-3,6	-1,4	-1,4	-1,4	0,0	-0,1	-2,0	-2,0	-2,0	-2,0	-2,0	-2,0	-2,0
Dollarkoers, contante notering	9	7	12	11	15	21	14	-3	12	2	-4	-6	-14	-13
3. OVERIGE INDICATOREN														
Consumentenvertrouwen ¹ (in %)			-22	-19	-20	-7	-10	0		0			3	
ANP-CBS beursindex	10	44	27	16	25	22	32	35	37	43	34	28	22	35
Uitgesproken faillissementen	22	-11	-19	-19	-14	-16	-9	-16	-14	4	-31	-17	-13	-12
<i>Conjunctuurtest industrie</i>														
Bezettingsgraad (in %)		80	83	84	83	85	85	84						
Orderpositie (1984=100)		91	100	101	101	102	104	107	106	107	107	107	106	107
Beoordeling orderontvangsten ¹ (in %)		-27	-11	-14	-12	-6	-9	-10	-8	-8	-14	-9	-8	-9
Beoordeling voorr. eindproducten ¹ (in %)		16	9	10	7	3	3	3	3	3	3	2	4	7
<i>Arbeidsmarkt</i>														
Werkzame personen in de industrie	-3	-5	-3	-2	-1	0	1	1						
Aantal werkloosheidsuitkeringen	33	22	7	6	4	1	-1	-3	-1	-1	-3	-4	-4	-3
Geregistreerde werklozen² (x 1000)	508	801	822	821	791	781	768	760	756	763	763	753	746	741
Openstaande aanvragen ² (x 1000)	33	9	15	16	18	21	23	27	24	26	26	28	27	26
<i>Geld en krediet</i>														
Spaartegoeden	8	2	3	4	4	5	5	4	5	5	4	4	4	
Verstrekt consumptief krediet	-6	-2	0	-6	6	-3	9	18	-4	14	15	28	7	4
Binnenlandse liquiditeitsmassa	7	9	8	8	8	9	9	6	7	7	6	6	9	
Geldhoeveelheid	6	11	4	4	5	7	6	7	6	7	8	7	7	
Secundaire liquiditeiten	10	7	13	14	12	11	12	5	7	6	4	6	12	
Daggeldmarktrente (in %)	8,7	5,3	5,8	5,9	5,7	6,4	6,9	6,1	6,8	6,6	6,0	5,7	5,9	5,8
Rendement op staatsobligaties (in %)	9,7	8,2	8,0	8,3	7,4	7,7	7,4	7,0	7,2	7,1	6,9	6,9	7,0	6,9

¹ Saldo van positieve en negatieve antwoorden in procenten van het totaal.

² Seizoengecorrigeerde cijfers.

Tabel 2. Recente ontwikkelingen in het buitenland

	1983	1984	1984		1985			1985						
			3 ^e kw.	4 ^e kw.	1 ^e kw.	2 ^e kw.	3 ^e kw.	juni	juli	aug.	sept.	okt.	nov.	dec.
Productie nijverheid (excl. bouwnijverheid)														
	% mutatie t.o.v. dezelfde periode het jaar daarvoor													
Bondsrepubliek Duitsland	1	3	4	4	4	8	6	14	9	3	7	5	6	
België	2	2	3	1	1	3	1	5	3	-1	1			
Frankrijk	1	2	4	1	-1	1	1	1	1	3	1	1		
Verenigd Koninkrijk	4	1	0	-1	2	6	5	6	5	4	6	6		
Italië	-2	3	5	2	3	3	0	3	1	-2	0	-1		
Verenigde Staten	6	12	10	7	4	2	1	2	0	1	1			
Japan	4	11	10	11	6	6	5	5	6	4	4			
Buitenland (gewogen) ¹	1	3	4	2	2	5	4	7	5	2	4			
Nederland	2	5	6	2	7	3	1	5	2	1	-1	2	9	
Werkloosheid														
	werklozen als percentage van de burgerlijke beroepsbevolking (seizoengecorrigeerd)													
Bondsrepubliek Duitsland	8,4	8,4	8,4	8,2	8,5	8,5	8,5	8,5	8,5	8,5	8,5			
België	14,3	14,4	14,3	14,4	14,4	13,7	13,0	13,4	13,1	13,0	12,9			
Frankrijk	8,8	9,9	10,0	10,4	10,5	10,4	10,4	10,4	10,4	10,5	10,3			
Verenigd Koninkrijk	11,6	11,8	11,8	11,9	12,0	12,2	12,2	12,2	12,2	12,2	12,1			
Italië	10,9	11,9	11,9	12,1	12,4	12,8	12,9	13,0	12,9	12,9	12,8			
Verenigde Staten	9,6	7,5	7,5	7,2	7,3	7,3	7,1	7,3	7,3	7,0	7,1			
Japan	2,7	2,7	2,8	2,7	2,5	2,5	2,6	2,6	2,6	2,6	2,7			
Europese Gemeenschap ²	10,4	10,9	10,9	10,9	11,1	11,2	11,2	11,2	11,2	11,2	11,1			
Nederland	14,3	14,5	14,4	13,8	13,5	13,2	13,1	13,0	13,1	13,2	13,0			

Bron: Eurostat.

¹ Het gemiddelde van de 6 belangrijkste exportlanden, gewogen met hun aandeel in de Nederlandse export in 1984.

² Exclusief Griekenland.

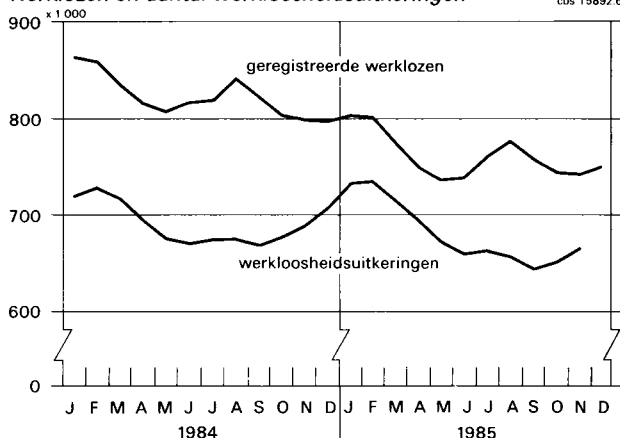
Focus: Werkloosheid

Het voor seizoeninvloeden gecorrigeerde aantal geregistreerde werklozen is in december ten opzichte van november met 3 600 gedaald. Deze daling is geringer dan die welke in de voorafgaande drie maanden werd geregistreerd. Gemiddeld over 1985 bedroeg het aantal werklozen 761 000. Dit is ruim 60 000 minder dan in 1984. Voor ongeveer de helft is deze daling te verklaren door het afschaffen van de inschrijvingsplicht van werklozen van 57,5 jaar en ouder. De daling in het totaal betrof vrijwel geheel werkloze mannen; het jaargemiddelde van het aantal geregistreerde werkloze vrouwen was in 1985 nagenoeg gelijk aan dat van 1984. In 1984 steeg het jaargemiddelde van het totale aantal werklozen nog met 21 000 ten opzichte van 1983.

In dit nummer van het Conjunctuurbericht is voor het eerst een reeks betreffende hetaantal werkloosheidsuitkeringen opgenomen.

Werklozen en aantal werkloosheidsuitkeringen

cbs 15892.6

Het meest recente cijfer, dat van de maand november, laat ten opzichte van oktober een stijging zien van 14 000. Het aantal geregistreerde werklozen daalde in november ten opzichte van de voorafgaande maand met 1 600. Het betreft hier in beide gevallen de niet voor seizoeninvloeden gecorrigeerde cijfers.

De gegevens over aantallen werklozen enerzijds en ontvangers van een werkloosheidsuitkering anderzijds, komen uit verschillende bronnen en sluiten niet volledig op elkaar aan. Zo is het aantal werklozen waarschijnlijk overschat door een vertraging in de uitschrijfprocedures bij de arbeidsbureaus. Het afschaffen van de inschrijvingsplicht van werklozen van 57,5 jaar en ouder is een andere oorzaak van verschillen in de twee reeksen. Daarnaast speelt een rol dat er werklozen zijn die geen recht op een uitkering kunnen doen gelden, maar die wel bij een arbeidsbureau staan ingeschreven. Het betreft onder andere een deel van de werkzoekenden met werkende partner en van de schoolverlaters. Voor 18-20-jarige schoolverlaters geldt namelijk een wachttijd van een half jaar voordat aanspraken op een Rww-uitkering gemaakt kunnen worden. Het aantal werkloze schoolverlaters daalde in november overigens met 10 000 ten opzichte van oktober.

In tabel 2 zijn de werkloosheidspercentages van enkele landen van de Europese Gemeenschap, de Verenigde Staten en Japan opgenomen. Het betreft hier het (door het Statistisch Bureau van de Europese Gemeenschap) voor seizoeninvloeden gecorrigeerde aantal werklozen uitgedrukt als percentage van de burgerlijke beroepsbevolking, dit is de totale beroepsbevolking exclusief de militairen. Bij vergelijking dient bedacht te worden dat tussen de genoemde landen onderlinge verschillen kunnen voorkomen in registratie en gebruikte definities.

Van de in tabel 2 genoemde landen kenden Nederland en België de hoogste werkloosheidspercentages. Wel valt in beide landen in de eerste drie kwartalen van 1985 een daling van het percentage waar te nemen. Het gemiddeld werkloosheidspercentage van de landen van de Europese Gemeenschap (exclusief Griekenland) te zamen stabiliseerde in deze periode.